

**MÜLTECİLİK VE SİĞİNMACILIK; ORTADOĞULU
MÜLTECİLER**

Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi

Ebru Emine HABBAĞ

ESKİŞEHİR, 2016

**MÜLTECİLİK VE SİĞİNMACILIK; ORTADOĞULU
MÜLTECİLER**

EBRU EMİNE HABBAĞ

**TEZSİZ YÜKSEK LİSANS DÖNEM PROJESİ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
ANABİLİM DALI
PROF. DR VERDA CANBEY ÖZGÜLER**

**ESKİŞEHİR
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
HAZİRAN 2016**

DÖNEM PROJESİ ONAYI

Ebru Emine HABBAĞ tarafından hazırlanan “Mültecilik ve Sığınmacılık; Ortadoğulu Mülteciler” başlıklı dönem projesi .../.../2016 tarihinde, “Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği”nin ilgili maddeleri uyarınca, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri ilişkileri Anabilim dalı, Endüstri ilişkileri ve İnsan kaynakları Tezsiz Yüksek Lisans Programının dönem projesi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Unvanı-Adı Soyadı

İmza

Proje Danışmanı : Prof. Dr. Verda CANBEY ÖZGÜLER

.....

.....

Enstitü Müdürü

ÖZET

Mültecilik ve Sığınmacılık; Ortadoğulu Mülteciler

Ebru Emine HABBAĞ

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran, 2016

Danışman: Prof. Dr. Verda CANBEY ÖZGÜLER

Son zamanlar da yaşanan iç savaşların etkisiyle beraber ülkemiz büyük oranda mülteci akınına uğramıştır. Bu mülteci akınının kontrol edilemeyen boyutlarda oluşu beraberinde birçok sorunu da meydana getirmiştir. Bu bağlamda araştırmanın amacı; ülkemizde yaşayan mülteci ya da sığınmacıların yaşadıkları sorunlar, bu zorunlu göçün nedenleri, Türkiye’deki yaşam koşullarının incelenmesi, hangi haklara sahip oldukları ve nelerden yararlanabilecekleri, çalışma koşulları, barınma koşullarının nasıl olduğu ile ilgili çıkarımlarda bulunmak.

Anahtar Sözcükler: Mülteci, Sığınmacı, Yaşam Koşulları, Mülteci Hakları

ABSTRACT

Refugee and Asylum seekers; Middle Eastern Refugee

Ebru Emine HABBAĞ

Department of Labour Economics and Industrial Relations

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences June, 2016

Supervisor: Prof. Dr. Verda CANBEY ÖZGÜLER

With the effects of the civil war in recent times, our country has suffered greatly from the influx of refugees. This influx of refugees that occurs in uncontrollable sizes, has brought many problems. The aim of research in this regard is to make inferences about the problems experienced by refugees or asylum seekers who live in our country, the causes of this forced migration, examining the living conditions in Turkey, what rights they have and how they can benefit from, working conditions and housing conditions.

Keywords: Refugee, Asylum seekers Living conditions, Refugee Rights

..../06/2016

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilemeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

.....

Ebru Emine HABBAĞ

ÖNSÖZ

Son yıllarda orta doğudaki yaşanan iç karışıklıklar ve savaşlar nedeniyle giderek artan mülteci akınları dünya gündemini ve özellikle Türkiye gibi orta doğuya yakın ülkelerin gündemini meşgul etmiştir. Mülteci akınlarında kuşkusuz en çok etkilenen ülke Türkiye olmuştur. Özellikle Suriye’deki savaştan dolayı yaklaşık olarak iki milyon kişi ülkemize sığınmıştır. Ülkemize sığınan bu sığınmacıları sosyal hayatta uyum sürecini araştırmaya çalıştık.

Bu çalışmanın başlamasında ve yürütülmesinde gösterdiği yakın ilgiden dolayı, proje danışmanım Prof. Dr. Verda Canbey Özgüler’e katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

DÖNEM PROJESİ ONAYI.....	i
ABSTRACT	i
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	i
ÖNSÖZ	i
KISALTMALAR.....	i
GİRİŞ	1
1.GÖÇ KAVRAMI VE ZORUNLU GÖÇ	2
2.SIĞINMACILIK KAVRAMI.....	4
2.1. SİĞİNMA HAKKI.....	5
3. MÜLTECİLİK KAVRAMI:	7
3.1.Birleşmiş Milletlere Göre Mültecilik	7
3.2. Mülteci Hareketleri ve Türkiye	9
3.3 Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (BMMYK) Türkiye’deki Mülteciler İle İlgili Konumu	9
3.4.Türkiye’de Mülteci Statü Belirleme Prosedürleri	11
3.4.1.Mülakat Aşaması.....	12
3.4.2. Uluslararası Koruma Başvurusunun Ret Edilmesi.....	13
3.5. MÜLTECİ HAKLARI	14
3.5.1.Türkiye’de Geçici Koruma	15
3.5.2. Mülteci Kayıt İşlemleri	15
3.5.3.Mülteci Sağlık Hakkı	18
3.5.3.1.Sağlık Hizmeti Alırken Özel Olarak Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	20
3.5.3.1. Sağlık Hakkı Kapsamında Tercüman, İlaç ve Psikolojik Yardımlar	20
3.5.4. Mülteciler İçin Eğitim Hakkı	22
3.5.4.1. Lise ve Üniversite Öğrenimi	24
3.5.4.2. Türkçe Eğitim ve Mesleki Eğitim	26
3.5.5. Çalışma Hakkı.....	26
3.5.5.1. Çalışma İzni Başvuruları ve Yükümlülükleri.....	27
3.5.5.2. Çalışma İzni İle Çalışan Mültecilerin Hakları.....	30
3.5.5.3. Mültecilerin İş kazası Geçirmeleri Durumunda Hakları	31
3.5.6. Barınma Hakkı	32
3.5.7. Sığınmacılara Yönelik STK’ların Danışmanlık ve Yönlendirme İşlevi	33

3.5.7.1. Sivil Toplum Kuruluşlarının Sığınmacılara Yönelik Entegrasyon Rolü.....	35
SONUÇ	37
KAYNAKÇA.....	38
ÖZGEÇMİŞ	41

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

SGK: Sosyal Güvenlik Sistemi

SUT: Sağlık Uygulama Tebliği

YÖLDS: Yabancı Öğrenciler Lise Yeterlilik ve Denklik Sınavı

YÖBİS: Yabancı Öğrenci Bilgi İzleme Sistemi

YÖS: Yabancı Öğrenci Sınavı

SGDD: Sığınmacılar ve Göçmenler Dayanışma Derneği

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

ASSAM: Adaleti Savunanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi Derneği

GİRİŞ

Son zamanlarda Ortadoğu’ da yaşanan “Arap Baharı” nın etkisiyle beraber bu topraklarda meydana gelen ayaklanmalar ve siyasi rejim değişikliği etnik kökenler ve mezhepler arası çatışmalar o bölgede yaşanan iç savaşlar da halkın orada barınmasına imkân vermemiştir. Afganistan, Mısır, Tunus, Libya, Irak, Suriye gibi ülkelerde yaşanan iç savaşlar sonucu Türkiye de mülteci akınına uğramıştır.

Mültecilerin ya da sığınmacıların çoğu kaçtıkları bölgelerdeki zor yaşam koşullarından ya da ekonomik sıkıntılardan dolayı göç kararını almaktadırlar. Bu göç kararı beraberinde de bazı problemleri de getirmekte özellikle ülkemizde son yıllarda meydana gelen mülteci akımları hem gelen mültecileri etkilemekte hem de ülkemizde çeşitli toplumsal ve ekonomik sorunların meydana gelmesine neden olmaktadır.

Gelen çoğu mülteci ya da sığınmacıların önemli bir kısmı zorunluluklardan dolayı göç etmektedir. Yaşadıkları bölgelerde can güvenliğinin olmayışı onları göçe zorlamış ve zorlamaya devam etmektedir. Çoğu tanıdığını, eşini, kardeşini ya da çocuğunu kaybeden bu göçmen ya da sığınmacıların yaşadıkları kayıplar göç kararını etkilemiştir.

Gittikleri ülkelere entegre olmakta zorlanan göçmenler ya da sığınmacılar çeşitli sorunlar yaşamaktadırlar. Dil sorunları, hangi haklara ne ölçüde sahip olduklarının bilincinde olmamaları, çalışma izinlerinin bulunmaması gibi durumlar yaşamlarını sürdürmelerinde zorluklar yaşamalarına neden olmaktadır. Maddi güçlükler ve zor ekonomik koşullardan dolayı temel ihtiyaçlarını karşılayamayan birçok göçmen ya da sığınmacı bulunmaktadır. Çoğu ülkemize giriş yaparken kimlik, vize, ya da pasaportları olmadığından dolayı tam olarak sayıları bilinmemekle beraber sayıları milyonları bulan göçmenler, kayıt altına alınmaya çalışılmaktadır.

Geçici koruma belgelerine sahip olmaları gereken sığınmacıların ülkemizdeki bazı haklardan yararlanabilmeleri için bu belgeye sahip olmaları gerekmekte; sağlık, eğitim, barınma gibi haklardan yararlanabilmeleri için kayıtlarının olması gerekmektedir. Tahmin edilenden fazla mülteci akınına uğrayan ülkemiz bu bağlamda bazı, uluslararası örgütlerin ve anlaşmaların da desteği ile bazı kanunlar çıkartmakta ve bu mağdur grupların etkilenmemesi için önlemler almaya çalışmakta ancak sayılarının fazla oluşu ve daha önceden bu anlamda deneyimli bir kadronun olmayışı uygulamaları zorlaştırmaktadır

1.GÖÇ KAVRAMI VE ZORUNLU GÖÇ

Bireylerin farklı coğrafyalar arasında ki hareketliliği bireysel ya da grup halinde olabilirken, özellikle savaş gibi durumlardan dolayı zorunlu kitlesel hareketler görülmektedir. Göç, kısaca, ekonomik, toplumsal veya siyasal nedenlerle insanların bireysel ya da kitlesel olarak yer değiştirme eylemi olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2001: 59). Göç olgusu sadece yer değiştirme olarak sınırlandırılmaz, göç kavramı aynı zamanda içinde, iyi yaşam olanakları bulmak adına kişilerin geçici ya da kalıcı olarak farklı bölgelere göç etmelerini de kapsamaktadır.

Göç olgusunun en önemli boyutu mekânsal ilişkide karşımıza çıkmaktadır. Göç, gönüllü veya zorunlu, kısa ya da uzun dönemli olsun, bireylerin yaşamını toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel olarak etkileyen başlıca unsur, yaşanılan mekânın değiştirilmesi olmaktadır. Bu mekân değişimi yakın ya da uzak mesafeli olabilmekte; kat edilen idari ve siyasi sınırlar göç olgusuna farklı anlamlar yükleyebilmektedir (Mutluer, 2003: 10). Göç olayları, aynı ülke içinde gerçekleşmesi durumunda ‘iç göç’; farklı ülkeler arasında gerçekleşmesi durumunda ise ‘dış göç’, bir başka deyişle ‘uluslararası göç’ olarak ifade edilmektedir.

Uluslararası göç herhangi bir ülke veya herhangi nedenlere bağlı olsa da bu göçmenlik türlerinin giriş yapılan herhangi bir ülkede uygulanacak olan yasalar ve düzenlemeler genel olarak Birleşmiş Milletler ya da Avrupa Birliği gibi uluslararası oluşumlar tarafından uluslararası göç kavramını gidilen ülkeler bazında olanaklı ve uyumlu kılmaktadır. Uluslararası göçmenlerin ele alınış biçimleri, kimlerin uluslararası göçmen kabul edileceği, kimlerin o ülkede ne kadar sürelerle oturabileceği gibi konular ulusal yasalar ve düzenlemelere bağlıdır.

Bu bağlamda göç olgusu ekonomik sosyal ve siyasal nedenlere bağlı olmakla beraber içinde bulunulan durumdan kaynaklı olarak iki türe ayrılabilir. Gönüllü göç; bireylerin doğrudan kendi tercihlerinden kaynaklanabilir, bireyler ekonomik olarak zor durumda

olunmadığı halde, dünyanın başka bir bölgesinde daha iyi hayat şartlarının var olmasından dolayı yer değişikliğine gidebilir.

Zorunlu göçte ise; savaş nedeniyle, ya da nüfusun bir kesiminin yok edilmeye çalışılması sonucu gibi etkenlerden dolayı zorunlu yer değiştirme hali olarak adlandırılabilir. Zorunlu göç, en genel tanımıyla “ mültecilerin ve ülke içinde (Pala,2013;79) yerinden edilenlerin ve doğal ya da çevresel afetler, kimyasal ya da nükleer afetler, kıtlık veya kalkınma projeleri nedeniyle yerinden edilenlerin hareketine işaret eder.”

Başka bir deyişle zorunlu göç, bireylerin iradesi dışında çeşitli kuvvetlerin etkisi ve zorlaması sonucunda gerçekleşmektedir. Örneğin devletin çeşitli sosyal, ekonomik, güvenlik ve benzeri konularda aldığı kararların yerine getirilmesi aşamasında nüfusta oluşturulan hareketlilik zorunlu göçü oluşturmaktadır.

Zorunlu göç kavramını ‘yerinden olma’ ve ‘yerinden edilme’ şeklinde iki gruba ayırmak mümkündür. Yerinden olma kavramı, Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan “Ülke İçinde Yerinden Olma Konusunda Yol Gösterici İlkeler” metninde belirtildiği üzere iç savaş ve çatışmaların, doğal afetlerin ve kalkınma planlarının sonucunda gerçekleşen yer değiştirmeler olarak tanımlanırken, yerinden edilme kavramı, sadece iç savaş ve çatışmalardan doğan ve kişilerin neden olduğu istem dışı göç olarak tanımlanmaktadır (Erkan ve Aydın, 2010:34). Her iki tanımdan yola çıktığımızda zorunlu göçün mekânsal değişikliğe yol açtığını gözlemlenebilir.

Aynı zamanda zorunlu göç ile göçmenler bu tarz bir göçe daha önceden hazırlıklı olmadıkları ve gidecekleri bölge ya da ülke adına seçim yapma gibi, özgürlüklerinin bulunmaması durumundan kaynaklı olarak gidilen ülkede uyum ve adaptasyon sorunları, dil yetersizlikleri, maddi imkânsızlıklar psikolojik sorunlar gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

Buna örnek olarak 32 yaşında Irak kökenli olan Nur Ali HAYDAR'ın Türkiye' ye göç etmelerinde Irak'ta yaşadıkları sorunlar göze çarpmakta şii oldukları gerekçesi ile eşi uzunca bir dönem şiddet ve işkence gören Nur son çare olarak hayatta kalabilmek ve çocuklarının can güvenliğini koruyabilmek adına tüm mal varlıklarından vazgeçerek dört çocukları ile birlikte göç etmek zorunda kalmışlar. Şuan Türkiye' de zor şartlarda yaşamalarına rağmen hayatta oldukları ve çocukları ile birlikte oldukları için hayat mücadelelerine devam etmektedirler. Irak'ta ki durumlarını şu sözlerle özetleyen Nur;''Irakta her şeyimiz vardı evimiz, arabamız paramız ancak düzen değişince her şeyimizi kaybettik, mezhebimiz dolayısıyla yargılandık, işkence gördük, çocuklarım okula gidemedi, eşimi öldürmek istediler kaçmaktan başka şansımız yoktu' 'seçme şansı olmayan Nur ve ailesi zorunlu olarak Türkiye' ye göç etmişlerdir.

2.SIĞINMACILIK KAVRAMI

Sığınmacı, mülteci ve göçmen kavramları anlam olarak birbirlerine yakın olan fakat temelde farklı anlamları olan kavramlardır. Sığınma hakkı bir insan hakkı olarak kabul edilmektedir.

Sığınmacılar; ülkelerinde yaşadıkları ya da maruz kaldıkları şiddet, korku, zulüm ve can güvenliği gibi nedenlerden dolayı ülkelerini terk ederek, ülkelerinden daha güvenli olduğunu düşündükleri ülkelere giderek oraya sığınan kişilerdir. Göç eden bu kitle ülkelerinde ki ekonomik yetersizlik yoksulluk ya da daha iyi yaşam standartları için ülkelerini terk ederek başka ülkelerde çalışma koşulları arayan göçmenlerin tersine zorunluluktan ülkelerini terk etmektedirler.

Aynı zamanda sığınmacılar bu zorunlu göçle beraber tabii olduğu ülkelerinin vatandaşlık haklarından yararlanamayan bir kitledir. Kendi ülkelerinde siyasi görüşleri, mezhepleri dinleri, tabii oldukları etnik kökenlerden dolayı baskılara maruz kalmakla beraber, sığındıkları ülkede mültecilik başvuruları onaylanana kadar sığınmacı statüsünde olmaktadır. Ancak sığınmacılık içinde belirli bir talepte bulunarak, sığındıkları ülkede

sığınmacılık talebi ile sığınmacı olabilmektedirler. Sığınmacılık talebi geri çevrilen kişiler sığınmacı olarak nitelendirilememektedirler.

Sığınma hakkı, bir devletin, uyruğunda bulunduğu veya ikamet ettiği devletteki baskılardan kaçan yabancıların ülkelerine girmesine ve ülkesinde kalmasına izin verme hakkını ifade etmektedir. Bir başka deyişle sığınma hakkı, sığınılan devletin kendisine sığınanlara tanıdığı bir haktır. Gerek devletin gerekse bireyin sığınma hakkına ilişkin durumu incelendiğinde uluslararası hukuka göre bir devletin yabancıların ülkesine girmesi ve ülkesinde kalması hususunda tek yetkili olduğu görülmektedir (Kalyacı,2015;13). Aynı zamanda bu kişilerin sığınma talebi reddedilebilir, sığınma talebi haklı gerekçelere dayandırılmalıdır.

2.1. SIGINMA HAKKI

Sığınma hakkı; temel bir insani hak olmaktan ziyade, devletlerin gönüllü olarak üslendikleri insani ve ahlaki bir görev olarak tanımlanmaktadır. Buna göre sığınma hakkı, devletin iç hukukuna göre veya diğer devletlerle yapacağı antlaşmalar çerçevesinde kullanabileceği bir egemenlik tasarrufu ve buna bağlı olarak tanıyabileceği bir haktır (Kalyacı,2015:5). Bir nevi gerek devletin gerekse bireyin sığınma hakkına ilişkin durumu incelendiğinde uluslararası hukuka göre bir devletin yabancıların ülkesine girmesi ve ülkesinde kalması hususunda tek yetkili olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra sığınmacılık kısa süreli barınma durumunu ifade etmektedir.

Sığınmacı da sığınma başvurusunun adil ve etkin bir usul ile incelenmesi, inceleme bitene kadar o ülkede ikametine izin verilmesi, ülkede bulunduğu sürece asgari düzeyde sosyal yardım görmesi gibi haklardan yararlanır. Türkiye'ye sığınan yabancılar ancak İçişleri Bakanlığı'na izin verilecek yerlerde ikamet edebilirler. Türk mevzuatında sığınma ile ilgili hususlar farklı düzenlemelerde ele alınmıştır "sığınma hakkı" konusunda herhangi bir hüküm öngörmemiştir. Bu nedenle Türkiye'de sığınmacıların hukuksal durumu, 1951 Cenevre Sözleşmesi hükümlerine dayanmaktadır.

Kendi başlarına günlük yaşamlarını devam ettirmekte zorlanan sığınmacı ve mülteciler özellikle Türkiye’de bekleme süresinin uzamasıyla birlikte pek çok sorunla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunlar, eğitim sorunları, psiko-sosyal sorunlar, dil konusundaki güçlükler, sağlık sorunları, uyum sorunları, sosyal ilişki kurma sorunları, ekonomik sorunlar olarak sınıflandırılabilir (Buz, 2002:122).

Sığınmacıların Türkiye’de yaşadıkları sorunları Türkiye’ye geliş ve sığınma talebinde bulunulması ile başlayan sorunlar, bekleme sürecinde günlük yaşamda karşılaşılan sorunlar ve sığınma talebinin olumlu ya da olumsuz şekilde sonuçlanması ile ilgili sorunlar yaşanmaktadır (Buz 2002:123).

Türkiye’ye gelişlerinde ülkelerinden kaçış esnasında, kimlik yokluğu, travmatik durumlar ve sığınma başvurusu yapmada gecikmeler yaşanabilir. Gündelik yaşamda yaşanan bazı sıkıntılar ise barınma, beslenme, giyim, psiko-sosyal yardım, dil öğrenme gibi temel gereksinimler, depresyon, uyku düzensizliği, dikkat eksikliği, gibi durumlar yaşanmaktadır. Sığınma talebinin kabul edilmesi sığınmacı için olumlu bir durumdur. Kabul edilenler üçüncü bir ülkeye yerleştirilmeyeyle bağlantılı kaygılar ve korkular yaşamaktadırlar. Ancak kabul edilmeyenlerin durumu çok güçleşmektedir.

Türkiye’deki sığınma sisteminin geliştirilmesinde AB müktesebatının temelini oluşturan 1999 tarihli Amsterdam Antlaşması’nın büyük etkisi bulunmaktadır. Bu antlaşma, birliğin, özgürlük, demokrasi, insan hakları ve temel özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü ilkeleri üzerine kurulmuştur. Bu çerçevede, ortak ilkeler temelinde uluslararası korumadan yararlanmak isteyen yabancılara (üçüncü ülke vatandaşlarına) uygun bir statü sunmak ve geri göndermeme ilkesine uygun davranmak amacıyla mülteci koruması, ikincil koruma ve geçici koruma konularında ortak politika geliştirilmesi ve uygulamalarının uyumlaştırılması istenmektedir. Bunun yanı sıra, söz konusu kişilerin insani ihtiyaçlarına cevap verme kabiliyetine sahip olunması ve bu kişilerin bulundukları ülkenin toplumu ile bütünleşmesini sağlamaya yönelik düzenlemelerin yapılması konuları üye ülkeler için bir zorunluluk olarak ortaya konmaktadır (İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Genelgesi 2006).

Sığınma olgusu temel olarak sosyal boyutlara dayanmalıdır. İnsan haklarına dayalı bir bakış açısıyla gündeme getirilmelidir. Bu anlamda sığınmacının ülkeye kabulünden başlanarak statü belirleme süreci, uyum süreci, gündelik yaşamının düzenlenmesi ve yaşamla bütünleştirilmesi anlamında pek çok disiplinin bir arada çalışması gerekliliğine uygun bir olanak sunacak niteliktedir. Bu alanda hizmet veren sorumlu kuruluşlar boyutunda da kamu ve sivil toplumun birlikte çalışmasına özel önem verildiği görülmektedir.

3. MÜLTECİLİK KAVRAMI:

Mültecilik olgusu I. Dünya Savaşından günümüze kadar devam eden ve devam edeceği konusunda kuvvetli şüphelerin bulunduğu bir olgudur. Mülteciler ile ilgili uluslararası işlemler ve koruma altına alma ilgili düzenlemeler Milletler Cemiyeti zamanında başlamış ve Birleşmiş Milletler örgütü çerçevesinde devam etmektedir (Türkoğlu, 2011:103). Mülteciler; vatandaşı olduğu ülke dışında olan ve “ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncesi nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu” için vatandaşı olduğu ülkeye dönemeyen veya dönmek istemeyen kişileri ifade etmektedir.

3.1.Birleşmiş Milletlere Göre Mültecilik

Devletin sınırlarının belirgin olmadığı en eski dönemlerden beri var olan mültecilik statüsünü uluslararası anlamada Milletler Cemiyeti döneminde ve Birleşmiş Milletler döneminde düzelmiştir.

Mültecilerle ilgili ilk düzenleme Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesidir. Bu düzenleme içeriğinden dolayı yetersiz görülmüş ve sonrasında 1967 Protokolüne göre; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanmayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar

sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs mülteci olarak tanımlanır (Erguvan ve Özturalı,2013:1010).

Mülteci statüsüne sahip kişi mülteci olarak kabul edildiği ülkede diplomatik koruma haklarına ve bu haklardan yararlanmaya sahiptir. Aynı zamanda mültecilik sadece göçmenlik ya da vatansız kalma durumunda değil aynı zamanda vatandaşı olunan ülkenin diplomatik korumasından yoksun kaldığı durumlarda da verilebilir.

Mülteci olabilmek için gerekli bazı koşullar vardır; mülteci olma süreci ise sekiz aşamada değerlendirilebilir. İlk aşama kişinin çeşitli sebeplerle hayatı ve özgürlüğü için tehdit algılamasıdır. İkinci aşama genelde çok zor verilen kaçma kararının alınması ve üçüncü aşama olarak kaçışın planlanması ve gerçekleştirilmesidir. Dördüncü aşama olan güvenli bir yere ulaşma beraberinde kurtulma hissi, bir rahatlama ve iyimserlik sağlamaktadır. Oysa beşinci aşama yani kamp yaşamı ve getirdiği hem geçmişini hem de kimliğini kaybetmiş olma durumu, tam tersi ciddi bir yıkım etkisi yaratmaktadır. Kamp yaşamındaki bağımlılık ve kişinin kendi yaşamı üstündeki kontrol kaybı kimi zaman ruhsal sağlığın da kaybedilmesine yol açmaktadır. Altıncı aşama olarak tespit edilen mültecilik başvurusunun kabulü ise, kamptan çıkışın yarattığı umuda yeni bir ülkeye gitmenin korkusunun eşlik ettiği bir etki yaratmaktadır. Yedinci aşama bir önceki aşamadaki korkuyu haklı çıkaran, içine girilen yeni topluma uyumsuzluk hissinin yoğun olduğu bir dönemdir. Sekizinci ve son aşamada ise, artık içinde yaşanılan toplumla uyumlaşma süreci başlar ve mülteci de kendine yavaş yavaş yeni bir hayat kurar (Usanmaz ve Güven,2012;150). Görüldüğü gibi, mültecilik çok zorlu fiziki ve psikolojik şartlar altında kişinin tüm yaşam düzenini değiştiren ve muhtemelen bir daha da eskisi gibi yeniden kurulamayan bir hayatın adıdır.

3.2. Mülteci Hareketleri ve Türkiye

Türkiye stratejik konumu itibari ile fazlaca göç alan bir ülkedir. Özellikle Osmanlı İmparatorluğun bu yana, nüfus hareketleri bünyesinde yer değiştirmiş ya da yerinden olmuş kitleler Anadolu topraklarına sığınmışlardır. Türkiye günümüzde de aynı önemini sürdürmekte ve nüfus hareketleri için geçiş noktası haline gelmiştir. Özellikle Ortadoğu da başlayan Arap Baharı ile beraber, Tunus, Libya, Mısır, Irak, Suriye gibi ülkelere fazlaca göç almaya başlamıştır.

Türkiye'ye yönelen düzensiz göçü belirleyen dört ana unsur vardır. İlk olarak; komşu ülkelerde artan siyasi belirsizlikler ve çatışmalar bu ülke halklarının daha güvenli, zulümden uzak ve daha iyi hayat şartlarının olduğu yerlere gitme arzusunu arttırmıştır. İkincisi; Türkiye'nin Doğu - Batı ile Kuzey - Güney arasında bulunan coğrafi yapısı, gelişmiş Batı ve Kuzey ülkelere geçiş yapmak isteyen transit göçmenler için ülkeyi çekici kılmaktadır. Üçüncüsü; Avrupa'ya ulaşmayı hedefleyen göçmenler, Avrupa'nın sınırlarında uyguladığı sıkı kontroller ve artan göç kontrolleriyle, Türkiye gibi Avrupa'nın çevre ülkelere yönelmişlerdir. Dördüncü neden ise Türkiye'nin komşu ülkelere oranla ekonomik açıdan daha iyi şartlar sunması sebebiyle çalışmak isteyen göçmenler için çekici olmasıdır (Taşkın,2014;185). Bu göçler genellikle Türkiye'ye izinsiz giriş, Türkiye'den izinsiz çıkış ve vize ihlalleri yoluyla gerçekleşmektedir. Bu göçmenlerin de ülkede kaldıkları süre boyunca kaçak olarak çeşitli sektörlerde yaşamlarını kazanma yoluna gittikleri bilinmektedir.

3.3 Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) Türkiye'deki Mülteciler İle İlgili Konumu

BMMYK Türkiye Ofisi Türkiye'nin coğrafi şartlarından dolayı diğer ülkelerdeki ofislerden daha etkin bir rol oynamakta ve daha geniş bir yapılanmaya sahiptir. Ancak Türkiye Cenevre Antlaşmasının hükümlerine göre sadece Avrupa'dan gelen göçmenlere mülteci statüsü tanımakla beraber diğer ülkelere gelen göçmenlere geçici süreli sığınmacı statüsü vermekle beraber, bu kişilerin üçüncü ülkelere geçişini sağlamak ve

uluslararası korumadan yararlanmalarını sağlamaktadır. Türkiye transit konumu itibari ile de farklı yerlerden ve ülkelerden göç almakla beraber bu çok çeşitli yerlerden gelen kitlelerin diğer ülkelere geçişi ve yerleştirilmesi konusunda BMMYK göç rejiminin düzenlenmesinde önemli bir dayanak noktası ve arabuluculuk görevini üstlenmektedir.

Son olarak değinilmesi gereken BMMYK ile Türkiye arasındaki yetki sorunudur. BMMYK kendi tüzüğüne ve Cenevre Sözleşmesi'ne dayanarak bir devletin mülteci olarak tanımayı reddettiği insanları da, eğer Cenevre Sözleşmesi'nde ve kendi tüzüğünde belirlenen koşullara uyuyorlarsa, mülteci olarak tanıyabilmektedir (Usanmaz ve Güven,2012;155). Ancak BMMYK ile Türkiye arasında yetki sorunu vardır. Bu yetki sorunu; BMMYK'nın kendi tüzüğü ve Cenevre sözleşmesinde yer alan hükümler diğer ülkelerin mültecilerle ilgili hükümlerine uymuyorsa bile şayet BMMYK'nın hükümlerine uymayı zorunlu kılmayı gerektiren bir yetkiye sahiptir. Bu nedenle Türkiye'de aynı yaptırımlara maruz kalmakla beraber fazlaca göç akınına uğramaktadır. Ancak Türkiye bu göçmenlerin geri dönmeleri konusunda baskı uygulamakta ancak baskıyı yapan yetkililer bunun zorla geri dönmeler olmadığını gönüllü geri dönüşler olduğunu iddia etmektedirler.

Zakira. H. Frotan Afgan bir genç kız Afganistan'da yaşadıklarını şu sözlerle anlatmakta;''
17 yaşındayım ve Afganistan uyrukluym. Türkiye'ye 1 sene önce geldim. Aslında Afganistan'da durumumuz fena değildi. Babam öğretmendi; öğleden önce ders veriyordu, öğleden sonra ise dükkânda çalışıyordu. Afganistan'ın her yerinde Taliban olduğu gibi bizim köyümüzde de Taliban vardı. Bizim evimizin yakınında Taliban ile çalışan bir aile vardı. O yüzden her gece Talibanlar bizim köyümüze gelip, toplantı yapıyorlardı. Taliban isterse hemen öldürür ve her türlü şeyi yapabilirdi. Onlarda çok fazla silah vardı. Bir akşam babam eve gelmedi. Ben dükkâna gittim, orada da yoktu. Hiç kimse onu görmemiş ve kimsenin ondan haberi yoktu. Yaklaşık bir hafta sonra babam eve geldi. Eve gittiğimde babamın çok kötü durumda olduğunu gördüm. Ne oldu diye sordum. Babam ağlayarak cevap verdi: Beni Taliban götürdü ve çok çok işkence etti. Suçum nedir diye sordum. Suçumu hiç söylemeden işkence ettiler ve dövdüler. Bir kaç ay sonra babam şehir merkezine gitti. Bende onun yerine dükkânda çalışıyordum. Bir grup Taliban geldi,

yüzlerini kapatmışlardı, hatta gözlerini bile neredeyse göremiyordum. Dükkâna gelince hemen gözlerimi ve ağzımı kapatıp, beni zorla bir arabaya soktular. Nereye götürdüklerini bilmiyordum. Sadece geleceğe dair bütün hayallerimin yıkıldığını ve ölümü görüyordum. Çünkü arkadaşlarım hep Taliban'dan bahsederlerdi. Genelde şöyle denirdi: Eğer Taliban götürürse başka dünyaya gönderir. Bir süre sonra beni bir eve götürdüler ve karanlık bir odada gözlerimi açtılar. Her gece işkence yapıyorlardı ve bir gece 5 kişi tecavüz etti. Kapının sesi gelince hep ağlıyordum. Yapacak hiç bir şeyim yoktu. Onlar gelip ellerimi bağlayıp istediğini yapıyorlardı. Yaklaşık bir hafta cehennemde kaldım ama hep kaçacak yol arıyordum ama bütün kapılar kapalıydı. Özet olarak en son bir yol bularak oradan kaçtım ama kaçtığımda her şey berbat olmuştu. Çünkü babam ve ailem ölümle tehdit edilmişti. O yüzden onlar kaçarak başka şehre gitmiş ve Taliban evimizi yakmıştı. Hiç bir zaman mülteci olmak aklıma gelmemişti. Küçükken hep doktor, mühendis ve polis olmak istemiştım ama şimdi bütün hayallerim yıkılmış durumda. BMMYK Afgan sığınmacıların dosyalarına bakmıyor. Bazen en kötü durumda olan ailelerin dosyasını inceliyoruz diyorlar ama bence bizim gibi vakalara zar zor rastlanıyordur. Çünkü çoğu Afganistan'da ölmüş olur ve Taliban'ın zulmünden kaçamazlar. Türkiye'ye geldik ama Türkiye'deki sığınmacıların durumu da zorlaştı. BMMYK neden geldin diye sormaz. Direk 2017-2018'e randevu veriyor. Eğer oturup bizi dinleseydi belki bizi anlardı ama maalesef hayat burada Afganistan'dan daha zorlaştı. O kadar zorluk içinden kaçıp BMMYK'ya sığındım ama durum değişmedi.

3.4.Türkiye'de Mülteci Statü Belirleme Prosedürleri

Türkiye'de uluslararası koruma başvurusu yapılırken; mültecilerin ya da sığınmacıların ülkelerinden ayrılmalarına sebep olan nedenleri yazılı olarak beyan etmeleri gerekir. Ellerindeki başvuruya ilişkin olarak tüm belgelerini de sunmaları istenebilir. Mülteci ve sığınmacıların bireysel olarak başvuru hakları vardır. Yazılı muvafakatleri bulunması halinde aile üyeleri de giriş yapacak, mülteci ve ya sığınmacı adına başvuruda bulunabilir.

Bunun yanı sıra başvuru sırasında mülteci ya da sığınmacıların ailelerinde ki her yetişkin için birer kayıt formu doldurmaları gerekmektedir. Kayıt esnasında yetkililer tarafından

sığınmacıların parmak izleri ve fotoğrafları da alınmaktadır. Kayıt formunu eksiz bir şekilde doldurulması adına tercümanlık hizmetleri verilmekte olup kayıt esnasında oluşabilecek anlaşmazlıkları gidermek amaçlanır ve kayıt formu imzalandıktan sonra bunun bir nüshası sığınmacı ya da mülteci kişilere verilecektir.

Tercüme sorunu özellikle mülteciler için büyük sorun oluşturmaktadır: Arwa El Ubed'de bu sorunu yaşayan mülteciler arasında eşi ve 3 çocuğu ile Suriye'den Hataya, Hatay'dan ise Bursa'ya taşındıklarını söyleyen genç kadın özellikle sorunlarını dile getirirken tercüme sorununa dikkat çekmekte; çalışma izinlerinin ya da geçici koruma belgelerinin olmadığını söyleyen Arwa nereye nasıl gidip başvuruda bulunacağını bilmiyor, bilse bile tercüman olmadığından anlaşmazlık yaşarım korkusuna sahip ve bunun belirli bir ücreti olduğunu düşünüyor. Bu nedenle geçici koruma ya da oturma izni almaktan korktuğunu belirtmektedir.

Kayıttan sonra sığınmacı ve mültecilere ‘‘Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kayıt Belgesi’ ücretsiz olarak düzenlenip verilmektedir. Böylece sığınmacı ve mülteciler mülakat tarihlerine kadar düzenli olarak yetkililere bildirim yapmaları ve imzaları gerekmektedir. Bu görevi yerine getirmedikleri takdirde dosyaları kapanabilmektedir.

3.4.1.Mülakat Aşaması

Mülteci ve sığınmacıların mülakat aşaması, dosyalarının karara bağlanması adına önem taşımaktadır. Ayrıca Kritik durumda ve özel duruma sahip sığınmacıların başka bir ülkeye yerleşme kararlarında etkilide olabilmektedir. Mülakat aşamasında sığınmacıların geliş sebeplerini ayrıntılı olarak beyan etmeleri gerekmektedir. Bir avukat tarafından temsil ediliyorlarsa şayet yazılı bir beyan ile mülakatları esnasında avukatlarının da mülakatta bulunması söz konusudur. Mülakatlarda gizlilik ilkesine riayet edilmesi söz konusudur.

Mülakat aşamasında mülteci ya da sığınmacıların ekonomik anlamda büyük sıkıntılar yaşamakta İstanbul ya da Ankara’da yapılan mülakatlara başka şehirlerden gelen sığınmacı ya da mülteciler ekonomik sorunlardan dolayı mülakatlara çok zor şartlarda katılabilmekte. Irak asıllı olan Sabah el Faotori her seferinde mülakata çağırıldıklarını 4 çocuğu ve eşi ile birlikte İstanbul ya da Ankara’ya gittiklerinde bunun çok masraflı olduğunu söylüyor. Başka bir Avrupa ülkesine göç edebilmek için bu mülakatlarda ki sağlık kontrollerinden geçmeleri gerektiğini genellikle bu mülakatların dört aşamadan oluştuğunu söylüyor. İkinci mülakatlarına çağırıldıklarında Eskişehir’den İstanbul’a gidebilmek için evlerinin kira parasını yola verdiklerini ve mülakat saatini kaçırmamak adına o geceyi parkta sabahlayarak geçirdiklerini söyleyen Sabah; bu mülakatlar bizim için çok önemli amacımız Kanada, Almanya, Amerika herhangi bir Avrupa ülkesine göç edebilmek orada ki şartlar Türkiye’den çok daha iyi diye düşünüyoruz diye aktarıyor.

Mülakat esnasında mülteci ya da sığınmacıların beyanları bir forma kaydedilir. Hatta bu kayıt işlemi görevliler tarafından sesli ve görsel olarak ta kaydedilebilir. Mülteci veya sığınmacıların her biri ve her aile üyesi, “Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kimlik Belgesinin” geçerlilik süresi bitmenden süre uzatımı yapmak üzere Valiliğe başvurmaları gerekmektedir. Mülakatlarından 6 ay sonra dosyaları hakkında bir karar verilebilir. Bu sürenin uzaması durumunda yetkili kişilere tekrar başvuru yapılabilir. Bu aşamadan sonra uluslararası koruma ihtiyacı olduğu belirlenen, mülteci ya da sığınmacılara şartlı mülteci veya ikincil koruma faydalanıcısı statüsü verilmektedir.

3.4.2. Uluslararası Koruma Başvurusunun Ret Edilmesi

Geri gönderilme İlkesi, 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin önemli unsurlarından biridir. Temel bir ilke olan geri gönderilmeme hakkı, herhangi bir kişiyi, zulüm veya ciddi insan hakları ihlalleri riski altında olacağı bir ülkeye ne olursa olsun geri gönderilmemesini ifade eder. Geri gönderme, geri gönderilmeme prensibinin ihlaline neden olur ve bu da mülteci hukuku ve geleneksel uluslararası hukukun ihlal edilmesi anlamına gelir (Kalaycı, 2012,7). Bu bağlamda uluslararası koruma başvurusu ret edildiği takdirde Uluslararası koruma değerlendirme komisyonuna 10 gün içinde yazılı itirazca yapılabilir.

Ayrıca böyle bir durumla karşılaşan sığınmacı ve mülteciler 30 gün içinde itirazda bulunabilirler. Bazı durumlarda itirazda bulunma süresi 15 gün olabilmektedir. Yapılan süre aşımalarında mülteciler ya da sığınmacılar sınır dışı edilmektedirler. Ancak göçmenler itiraz hakkında bunu yetkililere bildirmek zorundadır. Başvurularının hakkında verilecek nihai karara kadar sınır dışının işleme konulması durdurulur.

Mülteci ve sığınmacıların dosyalarının geri çekilmesine neden olabilecek durumlar:

- Mülakatlarına mazeretsiz olarak üç defa üst üste gelmemeleri hallerinde,
- Mazeretsiz olarak imza verme yükümlülüğünü üç defa üst üste yerine getirmedikleri takdirde,
- Mülteci ve sığınmacılar için belirlenen ikamet iline 15 gün içinde gidilmemesi halinde
- İkamet ettikleri ilden izinsiz olarak ayrılmaları halinde,
- Kişisel verilerin alınmasına karşı çıkıldığı hallerde
- Kayıt ve mülakattaki yükümlülöklere uyulmaması halinde,

dosyaları geri çekilmiş sayılacak ve değeriendirilmesi durdurulacaktır. Bu konudaki itirazlarını Uluslararası Koruma Değeriendirme Komisyonu'na 10 gün içinde yapabilmektedirler. Ayrıca İdare Mahkemesi'ne de 30 gün içinde itirazda bulunabilirler. Bu ikaz süreci boyunca dosyaları kapanana kadar Türkiye'de ikamet etmelerinde izin verilecektir.

3.5. MÜLTECİ HAKLARI

Öncelikle, her mülteci güvenli sığınma hakkına sahiptir. Fakat uluslararası koruma, fiziksel güvenlikten fazlasını içerir. Mültecilere, en azından, ölkede yasal olarak ikamet eden diğeri yabancılarla sağlananlarla eşit haklar ve her bireyin sahip olması gereken temel ihtiyaçlar dâhil olmak üzere yardım verilmelidir.

Bu haklardan başlıcaları şöyle sıralanabilir; din özgürlüğü, medeni haklardan yararlanma özgürlüğü, eğitim hakkı, çalışma hakkı, mesken edinme hakkı, sosyal sigorta ve çalışma mevzuatından yararlanma hakkı, sosyal yardım hakkıdır.

3.5.1.Türkiye’de Geçici Koruma

Geçici koruma;6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91. Maddesine istinaden 22 Ekim 2014 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Geçici Koruma Yönetmeliği” ile tesis edilen koruma rejimine verilen isimdir. Geçici Koruma Yönetmeliğine göre bu rejim, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen ve bireysel ya da kitlesel olarak Türkiye sınırlarına gelen ya da Türkiye sınırlarından geçen ve koruma başvuruları bireysel olarak değerlendirmeye alınmayan yabancılara uygulanmaktadır.

Geçici Korumadan yararlanabilen kişiler; Suriye’den bireysel ya da kitlesel olarak gelen Suriye vatandaşları ile yine Suriye’den gelen vatansızlar ve mülteciler’ ‘geçici koruma’’ uygulamasından yararlanabilirler. Dolayısıyla yalnızca Suriye vatandaşları değil; aynı zamanda Suriye’den gelen vatansız konumunda olan kişiler ile Filistinliler de dâhil olmak üzere Suriye’den Türkiye’ye gelen mültecilerde ‘‘geçici koruma’’ rejimine tabidirler.

Geçici koruma; uygulaması öncelikle bu koruma kapsamında olan kişilerin istekleri dışında Suriye’ye geri gönderilmemelerini güvence altına almaktadır. Bu uygulama ayrıca kayıt olan kişilere Türkiye’de yasal olarak kalış hakkı sağlamaktadır. Son olarak ‘‘geçici koruma’’ uygulaması kaydolun kişilerin, sağlık eğitim sosyal yardım ve tercümanlık gibi temel hak ve hizmetlere erişebilmelerine de olanak vermektedir.

3.5.2. Mülteci Kayıt İşlemleri

“Geçici koruma” rejimine tabi olan kişilerin kayıt işlemlerinde yetkili kurum Göç İdaresi Genel Müdürlüğüdür. Göç İdaresi genel müdürlüğü Türkiye’nin tüm illerinde faaliyet gösteren ve Türkiye’de ki uluslararası koruma ve göç yönetimine ilişkin sorumlulukları bünyesinde barındıran uzman bir kuruluştur.

Ancak kaydın yapılabileceği yerler şehirden şehre değişebilmektedir. Bazı illerde kayıtlar Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde ki yabancılar şubesi tarafından gerçekleştirilmektedir. Bulunulan ilde ki kayıt uygulamasına dair nihai bilgiyi İl Göç İdaresi Müdürlüğünden alınması mümkündür.

Bulunulan ilde kayıta yoğunluk söz konusu ise, kayıt randevu belgesi verilebilir. Bu belgedeki randevu tarihi dikkate alınarak verilen gün içerisinde kayıt tamamlanmalıdır.

Kayıt sırasında yetkili personel, sığınmacılar ya da mültecilere çeşitli sorular sorarak ad, soy ad, doğum yılı, doğum yeri gibi temel bilgileri alacaktır. Yanlarında kimliklerine dair bil belge bulunuyorsa bunu yetkili makamlara sunulması önemlidir. Ancak böyle bir belgenin bulunmaması halinde de kayıt yapılabilmesi mümkündür. Kimliklere dair belgelerin yokluğunda beyan edilecek bilgiler esas alınacaktır. Kayıt esnasında mülteciler ya da sığınmacılardan ayrıca biyometrik verileri de ve verilmiş olan tüm bilgi ve veriler gizli tutulacaktır.

Kayıt işlemleri tamamlandıktan sonra mülteci ya da sığınmacıların kendi adlarına bireysel olarak “Geçici Koruma Kimlik Belgesi” düzenlenir. Bu belge tamamen ücretsizdir. Mülteci ya da sığınmacıların fotoğraflarının ve temel bilgilerinin bulunduğu bu belgede ayrıca 99 ile başlayan yabancı kimlik numarası yer almaktadır.

Geçici koruma kimlik belgesi ikamet izni değildir ve ikamet izni yerine geçen belgelerle de eşdeğer sayılmaz. Bu belge aynı zamanda uzun dönem iznine geçiş hakkı tanımaz ve sahibine Türk vatandaşlığına geçiş hakkı vermez. Ancak bu belge Mülteci ve sığınmacılara Türkiye’ de kalış hakkı sağlar ve üzerinde bulunan yabancı kimlik numarası

da sağlık ve eğitim başta olmak üzere temel hak ve hizmetlerden yararlanabilmelerinde anahtar rol oynar. Geçici kimlik koruma kimlik belgesi ile ayrıca elektronik haberleşme dâhil olmak üzere diğer hizmetler için de abonelik sözleşmesi yapılması mümkündür.

Kayıtın her şeyden önemli olması mülteci ve sığınmacıları Türkiye’de kalış hakkına sahip olmalarını sağlamaktadır. Kayıt sayesinde başta sağlık olmak üzere kamu hizmetlerinden yararlanabilmeleri mümkündür.

İman Masri 46 yaşında Suriyeli kadın sığınmacılardan beş çocuğu olan İman Hanım 11 yaşında ki kızını savaştan kaçırmak için Almanya’ya komşuları ile birlikte kaçırmak ancak şuan kızı sosyal hizmetlere verilmiş kızına ulaşamıyor bunun yanı sıra savaşın kötü koşullarından dolayı uzunca bir süre Suriye’de yaşadıkları mahallede sığınmak zorunda kalan İman Masri ve ailesi mahallerinden en son kalan aile olmuş o dönemde temiz suya ulaşamadıkları için pis su ve ya deniz suyu içtiklerinden dolayı eşi Ahmed’in vücudunda irinli iltihaplar oluşmuş ancak geçici koruma belgesi olduğu halde eşi hastanede tedavi ettiremeyen İman Hanım kimlikleri çıkmadığı için eşi hastanede tedavi ettirememektedir. Biran önce eşinin iyileşmesini isteyen İman Masri durumunu ifade ederken; *“çocuklarımla hepsi küçük ve çalışmıyor eşiye baktığım için bende çalışmıyorum bir an önce eşimin iyileşip çalışmasını istiyorum”* şeklinde duygularını dile getirmiştir.

Türkiye’ye düzensiz yollarla giren sığınmacı ya da mültecilerin, seyahat belgelerini ya da ikamet izinleri geçerliliğini yitirdiyse ya da bunları edinmeleri mümkün değilse, yeniden yerleştirme veya aile birleşimi yoluyla üçüncü bir ülkeye gitme aşamasında alınması gereken çıkış izni de ancak kayıtlı olmaları halinde verilebilir. Kayıt olmak mülteci ve sığınmacılara herhangi bir kısıtlama getirmemektedir. Benzer bir biçimde kayıt sonrasında geçici barınma merkezi olarak adlandırılan kamplara gitmeleri zorunlu tutulmamaktadır. Ancak ‘‘geçici koruma’’ kapsamında sağlanan hak ve hizmetlere kayıt olunduğu ilde erişime hak kabul edilmektedir.

3.5.3.Mülteci Sağlık Hakkı

Türkiye, Suriye’den gelen ya da vatansız ve mültecilere yönelik olarak ‘‘geçici koruma’’ uygulanmaktadır. Yetkili makamlara kayıt olarak ‘‘geçici koruma’’ uygulamasına dâhil olan kişilerin kamuya ait sağlık kuruluşlarında sağlanan sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanma hakkı vardır. Sağlık hizmetinden faydalanabilmek için kampta ikamet etmek gibi bir zorunluluk bulunmamaktadır.

Geçici koruma kaydını yaptıran mülteci ve sığınmacılar gelen olarak yararlanabilecekleri sağlık hizmetleri, birinci aşamada sağlık kuruluşları olarak nitelendirilen kuruluşlarda ilk kademe tanı, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Sağlık ocakları, sağlık merkezleri, ana-çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezi ve verem savaş dispanserleri birinci basamak sağlık kuruluşu olarak kabul edilmektedir. Bu kuruluşlarda ayrıca bulaşıcı hastalık riskine karşı gerekli tarama ve aşılama hizmetleri, bebek, çocuk ve ergenlere sağlanan hizmetler ve kadın üreme sağlığı ile ilgili hizmetlerden faydalana bilmektedirler.

Birinci basamak sağlık kuruluşlarına ek olarak ikinci ve üçüncü basamak sağlık kuruluşlarına da doğrudan başvurabilmeleri mümkündür. Devlet hastaneleri ikinci basamak sağlık kuruluşları olarak kabul edilirken, eğitim ve araştırma hastaneleri ile üniversite hastaneleri ise üçüncü basamak kuruluşları olarak nitelendirilmektedir. Ancak üniversitelerin sağlık uygulama ve araştırmam merkezleri ile özel hastanelere doğrudan başvurulamamaktadır. Bu husus oldukça önemlidir; nitekim bazı acil durumlar gibi istisnai haller dışında bu yerlerde sevk olmadan sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanmaları mümkün olmayacaktır. Ek olarak, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri ile özel hastanelere sevkler ancak acil sağlık ve yoğun bakım durumları ile yanık ve kanser tedavisi için yapılmaktadır.

Bunların yanı sıra ödeme kapsamına alınmayan medikal malzemeleri karşılanmamaktadır. Bunlar arasında protezler ve işitme cihazları da yer almaktadır. 14 yaşında olan Samiye Hadid işitme engelli bir çocuk 4 yaşından beri koklear implant

kullanmakta, dört yaşına kadar konuşamayan Samiye koklear implant ameliyatı olduktan sonra konuşmaya başlamış. İki yıl önce Suriye’de evlerine bomba düşmesi sonucu, bombalardan kaçarken koklear implantının dış parçasını kıran Samiye, protezinin yapılması için Dubai’ye gönderildiğini ancak Türkiye’ye sığındıkları için artık protezinin izini kaybettiğini ve konuşma güçlüğü yaşadığını anlatmakta, üniversite hastanelerin 2014-4 genelgesi gereğince sadece sevk zinciri ile bakılabilen bu hastalar ancak tercüman sıkıntısı yaşadıkları için bu süreci anlayıp tedavi olabilmesi Samiye’nin sekiz ay sürmüş Asam’dan bir tercümanın yardımı ile randevu alabildiği söyleyen Samiye; muayene oldum ancak bir şey olmadı diyor. Cihazın ücreti 15 bin bizde o kadar para yok karnımızı zor doyuruyoruz zaten SGK Türk vatandaşların cihaz ücretini ücretsiz olarak karşılıyor ancak benim için geçerli değil diyor. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)’a da başvuran Samiye oradan da olumsuz yanıt aldığını söylemektedir.

Henüz “geçici koruma” koruma kaydını yaptırmayanlar için, yalnızca acil sağlık hizmetleri ile bulaşıcı ve salgın hastalık durumlarında birinci basamak kuruluşlarından kimlik beyanıyla ücretsiz olarak yararlanabilirler.

Türkiye’de ikamet izni alabilmek için aranan şartlardan biri de kalış süresini kapsayan sağlık sigortasına sahip olmalarıdır. İkamet izni almış kişilerin tamamında böyle sağlık sigortası bulunduğundan ötürü sağlık hizmetlerinden bu sigorta kapsamında yararlanılması gerekmektedir. Dolayısıyla “geçici koruma” kaydını yaptırmış kişilere sağlanan ücretsiz sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri mümkün değildir.

Geçici koruma uygulaması altında olan kişilerin sağlık hizmetlerini ikamet adreslerinin bulunduğu ilde almaları esas olarak kabul edilmiştir. Ancak ikamet adresinin bulunduğu ilde tedavinin yapılamaması durumunda, tedavinin sağlanabileceği en uygun ve en yakın ilden başlamak üzere diğer sağlık kuruluşlarına sevk edilebilmektedir. Ayrıca acil haller söz konusu ise bulundukları yerde ki sağlık hizmetlerinden yararlanabilmektedirler.

3.5.3.1.Sağlık Hizmeti Alırken Özel Olarak Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

99 ile başlayan yabancı kimlik numarasına sahip olan mülteciler adına bu numara oldukça önemli çünkü bu numara ile Sosyal Güvenlik Sisteminden (SGK) provizyon alınabilmesi mümkün olmaktadır. Bu numarayı edinebilmek için kayıtlarını tamamlamış olmaları gerekmektedir. Daha önceden kayıt olan ve ellerinde 98 ile başlayan yabancı kimlik numarası olan mülteciler 99 numara ile başlayan yabancı kimlik numaralarını almaları gerekmektedir.

Bu hususlara ek olarak, sağlık hizmetlerini, acil haller dışında, kayıtlı olunan illerde almaları esastır. Aynı il içinde ya da il dışında ikinci ve ya üçüncü basamak sağlık kuruluşlarına ya da üniversite hastaneleri veya özel hastanelere sevk edildiklerinde, bu sevkın geçerlilik süresi; ayakta yapılan tedaviler için beş iş günüdür. Dolayısıyla ayakta tedaviler için sevk edildikleri tarihten itibaren en geç beş iş günü içinde sevk formu ile sevk edildikleri kuruluşa başvurmaları gerekmektedir. Bu süreyi geçirdikleri takdirde yeniden sevk almaları gerekecektir. Ancak kronik hastalıkları bulunanlar ile tedavi veya kontrol için çağrı belgesi olan kişiler için sevkın geçerlilik süresi ise 30 gündür.

Faydalanılan sağlık hizmetleri bedeli Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) kapsamında sunulmaktadır. Her ne kadar, çok sayıda sağlık sorunu SUT kapsamında karşılanan sorunlar arasında olsa da, bu kapsamda olmayan ya da belirlenen limiti aşan tedavi için ödeme talep edilmektedir.

3.5.3.1. Sağlık Hakkı Kapsamında Tercüman, İlaç ve Psikolojik Yardımlar

Bazı illerde yer alan ve “göçmen sağlığı birimi/merkezi” olarak adlandırılan sağlık merkezlerinde tercümanlar olsa da bu hizmet maalesef henüz oldukça kısıtlıdır. Ancak gerek gidilen sağlık kuruluşlarında gerekse de eczanelerde tercüman desteği alabilmek için Sağlık Bakanlığı’nın ücretsiz hatlarından Arapça dil hizmetlerinden yararlanabilmektedirler.

En önemli noktalardan bir tanesi de hastanelerden randevu almak için aranılan 182 numaralı telefon hattında henüz bir tercüme desteğinin bulunmuyor oluşudur. Dolayısıyla hastaneden randevu talep ederken bu numarayı tercüme desteği ile aramak zorunda kalmaktadırlar.

Çoğu mülteci ile yapılan görüşmede özellikle randevu sistemi üzerinde zorluklar yaşadıkları gözlenmektedir. Dil sorunun baş gösterdiği en önemli alanlardan biri olan hastanelerde randevu sisteminin en azından İngilizce hizmet vermesi gerektiğini dile getiren sığınmacılar ya da göçmenler hastanelere randevu almakta zorlanmaktadırlar. *Leila al Buhane*k'te bu konudan şikâyetçi ve şikâyetini şu sözler ile dile getirmekte “küçük çocuklarım var ve sürekli hasta oluyorlar, onları acile götürüyorum ancak daha kapsamlı bir şekilde tedavi olması için randevu alamıyorum. Çoğunlukla Türk komşularımdan ricada bulunuyorum onlar bizi hastaneye götürüyor yardımcı oluyorlar yoksa tek başıma bu durumu halledemem” demektedir.

Yalnızca mülteciler ve sığınmacılar doktorları tarafından reçete edilen ve Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) kapsamında olan ilaçları AFAD'la anlaşmalı eczanelerden bedelsiz olarak alabilmeleri mümkündür. Bazı illerde ilaç katılım payı ve reçete katılım payı talep edilebilmektedir. Buna ek olarak eşdeğer ilaç verildiği hallerde de arada bir ücret farkı söz konusu olarak bu meblağ mültecilerden talep edilebilir.

“Geçici koruma” kapsamında olan kişiler yalnızca bedensel değil, aynı zamanda ruh sağlığı ile ilgili hizmetlerden de yararlanabilmektedir. Kanunun sağladığı hizmetlere ek olarak Türkiye'deki mülteci ve göçmenlere ücretsiz psikolojik / psiko-sosyal destek sağlayan ve bu alanda uzmanlığı bulunan çok sayıda sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır.

Bunların yanı sıra sağlık hizmeti alma konusunda karşılaşılan güçlükler arasında; ilaç ve tedavi masraflarını karşılayamama ilk sırada gelmektedir. Sağlık hizmetlerinden nasıl yararlanacağını bilememe, BMMYK'nın anlaşmalı olduğu özel poliklinik ve

hastanelerde ücretsiz tedavi olamama, dil güçlüğü sebebiyle hastalıkla ilgili derdini anlatamama, sağlık kontrollerini düzenli olarak yaptıramama ve karşı cinsten sağlık görevlisine, şikâyetlerini rahat ifade edememe gibi sorunlar da bulunmaktadır.

Hastaneler özellikle mültecilerin zorlandıkları alanların en başında gelmekte doktor muayenesi sırasında hem mülteciler hem de doktorlar muayene esnasında zorlanmaktadır. *Besma 29 yaşında 6 aylık hamile bir genç kadın yaptığımız görüşmede hastanede yaşadığı sorunları dile getirirken şunları söyledi'' Hamileyim sık sık doktor muayenesine gitmem gerekiyor, muayenelerimi kaçırmamaya gayret ediyorum ancak doktorumla anlaşıyorum bana el işaretleri ile her şeyin yolunda olduğunu söylüyor o şekilde anlaşmaya çalışıyoruz ama yeterli olmuyor tedirginliğim sürüyor en azından hastanelerde acil ve gerekli durumlar için tercüman bulunsa ve bizim gibi hastalara yardımcı olsalar '' diyor*

Sivil toplum kuruluşlarının bir kısmı sağlık hizmetleri konusunda sığınmacılara yardım etmektedir. Örneğin SGDD Türkiye’de bu konuda çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşlarından biridir. Özellikle sığınmacıların sağlık hizmetleri ile ilgili bilgilendirilmesi ve dil sorunlarının çözümü aşamasında dernek gönüllü faaliyetler yürütmektedir. BMMYK ile iş birliği yaparak sığınmacılarla tek tek görüşükten sonra, her türlü sağlık sorunlarına çözüm yolları getirmeye çalışmaktadır.

3.5.4. Mülteciler İçin Eğitim Hakkı

Türkiye’deki kanunlar uyarınca Türkiye vatandaşı olmayanlar dâhil olmak üzere Türkiye’deki tüm çocukların temel eğitimden yararlanma hakkı vardır. Dolayısıyla mülteci ve sığınmacıların çocuklarının devlet okulları ya da geçici eğitim merkezlerine erişim hakkı bulunmaktadır. Devlet okullarında temel eğitim üç farklı kademedен oluşan 12 yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Bu sistem 4 yıl süreli ilköğretim (1. 2. 3. ve 4. sınıf), ikinci kademe 4 yıl süreli ortaokul (5. 6. 7. ve 8. sınıf) ve üçüncü kademe 4 yıl süreli lise

(9. 10. 11. ve 12. sınıf) olarak düzenlenmiştir. Devlet okullarında eğitim-öğretim dili Türkçedir.

Geçici eğitim merkezleri ise eğitim alanında çalışan hükümet dışı örgütler ya da doğrudan Suriyeli mülteciler ya da kamplarda devlet yahut uluslararası ya da ulusal kuruluşlar tarafından kurulmuş olan okullardır. Bu okullarda eğitim dili ağırlıklı olarak Arapçadır ve yine ağırlıklı olarak Suriye müfredatına göre eğitim verilmektedir. Geçici eğitim merkezlerinden Milli Eğitim Bakanlığı denetiminde olanlarda ayrıca Türkçe öğretmenleri bulunmaktadır.

Geçici koruma kimlik belgeleri ya da yabancı tanıma belgeleri veya ikamet izinleri ile birlikte ikamet yerlerinin bulunduğu devlet okullarına kayıt yaptırabilmektedirler. Kayıt usulleri her ildeki İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde tesis edilen İlçe Eğitim Komisyonu tarafından belirlenmektedir; ancak genel olarak beraberlerinde çocuklarının daha önceki eğitim seviyesini gösteren belgeler varsa bunu kayıt sırasında sunmaları önemlidir. Böyle bir belgenin olmaması halinde İlçe Eğitim Komisyonu mülakata ya da sözlü veya yazılı sınava dayalı bir seviye tespitinde bulunacak ve gerekli yönlendirme ve yerleştirmeyi bu değerlendirmeye göre gerçekleştirecektir.

Bu noktadaki önemli husus yalnızca çocuğun değil; aynı zamanda velisinin de “geçici koruma” kaydının yapılmış olması gerekmektedir. Ancak “geçici koruma” kimlik belgeleri veya yabancı kimlik numaraları henüz bulunmuyorsa yine de kayıt yaptırmaları mümkündür. Bu durumda mülteci ya da sığınmacı çocukları “misafir öğrenci” olarak kaydedilecektir. “Geçici koruma” kayıtları yapıldıktan sonra edindikleri kimlik belgesi ile çocuklarını okuldaki “misafir öğrenci” statüsünü değiştirmeleri mümkündür.

Maryam Acur 14 yaşında Suriyeli bir mülteci çocuk kendi yaşadıkları bölgeden çatışmalardan dolayı kaçan Maryam ve ailesi Türkiye sınırına yakın bir bölgeye sığınmışlar orada eğitimine devam eden Maryam okulda olduğu sırada okula düşen bomba sonucunda vücudunun da büyük oranda yanıklar medyada gelmiş patlama sonucu acilen Türkiye'ye getirilen Maryam ve ailesi, Maryamı tedavi ettirmişler ancak sonuç

alamamışlar. Maryamın şuanda ki görüntüsü ve cildinde ki yanıklardan dolayı psikolojik sorunlar yaşamakta okula gitmek istememekte ve evden dışarı çıkmamaktadır. Görüntüsünden dolayı rahatsız olan Maryam psikolojik tedaviyi de kabul etmemekte.

Devlet okullarında eğitim ücretsizdir ve eğitim Türkçe olarak ve Türkiye'deki müfredata uygun bir şekilde yapılmaktadır. Geçici eğitim merkezlerinin bir bölümünde ise ücret talep edilebilmektedir. Son olarak, devlet okullarında okuyan öğrenciler başarı koşullarını yerine getirmeleri durumunda diploma alabilecektir. Milli Eğitim Bakanlığı denetimindeki geçici eğitim merkezlerinde de öğrenim durumuna ilişkin belgeler ile başarı gösterilmesi halinde geçerliliği bulunan sertifikalar verilmektedir. Kamp dışında yaşayan Suriyeli çocukların eğitimiyle ilgili yeterli çalışmaların yapılmaması onları dezavantajlı bir duruma sokmaktadır. Bu çocuklar, yasa dışı olarak çalışmaya ya da ailenin temel ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile sokaklarda dilenmeye zorlanmaktadırlar.

Yousef 12 yaşında ve Suriye'den Türkiye'ye göç edeli 8 ay olmuş savaşta babalarını kaybeden Yousef ve kardeşleri anneleri ile birlikte Hatay'a oradan da Bursa'ya göç etmişler Yousef çay ocağında çalışıyor ailesinin geçimine katkı sağlıyor. Aylık 400 lira alan Yousef okula gidemiyor. Okula gitmek istediğini ancak kardeşlerine ve annesi bakmakla yükümlü olduğunu söylüyor. Evde sadece kendisinin ve abisinin çalıştığını söyleyen Yousef ;ben 400 lira alıyorum abimde aylık 600 lira kazanıyor ev kiramız 500 lira ancak onu ödemeye çalışıyoruz diyor.

Türkiye'de verilen her türlü eğitim ve öğretim hizmeti Milli Eğitim Bakanlığı'nın bilgisi ve izini dâhilinde olmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı ile protokol dâhilinde işletilmeyen okulların hukuki bir statüsü yoktur. Hukuki statüsü olmayan okullar geçerli bir diploma ya da sertifika verememekte ve ayrıca, Bakanlık tarafından tespit edilmesi durumunda kapatılma riskiyle de karşı karşıya bulunmaktadır.

3.5.4.1. Lise ve Üniversite Öğrenimi

Türkiye’de 8 yıllık ilköğretim tamamlayan çocuklar liseye devam edebilir. Dolayısıyla mülteci ve sığınmacıların önceki eğitimini gösteren belgeleri varsa bunu kayıt sırasında sunmaları önemlidir. Böyle bir belgenin bulunmaması halinde İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne başvurmaları gerekmektedir. Lise öncesi eğitimini “geçici eğitim merkezlerinde” tamamlayanların söz konusu başvurularında geçerli sertifikalarını ibraz etmeleri önemlidir.

Ancak eğitiminiz tamamını “geçici eğitim merkezlerinde” tamamlayanlar ya da hâlihazırda tamamlamış oldukları lise eğitimi için lise denklik belgesi almak istiyorlarsa Yabancı Öğrenciler Lise Yeterlilik ve Denklik Sınavı’na (YÖLDS) girmeleri gerekmektedir. Bu sınav yılda bir kez düzenlenmekte ve sınav oturumları belli illerde yapılmaktadır.

Sınava başvuru yapabilmeleri için “geçici koruma” kaydını tamamlamış olmaları ve Yabancı Öğrenci Bilgi İzleme Sistemi’nde (YÖBİS) kayıtlı olmaları şarttır. Türkiye’deki devlet okullarında “geçici koruma kimlik belgesi” ile kayıt yaptırmış öğrenciler ile Milli Eğitim Bakanlığı ile protokolü bulunan “geçici eğitim merkezlerinde” eğitimlerini tamamlayan öğrenciler YÖBİS sisteminde kayıtlıdır. Ancak bunların dışındaki mekânlarda öğrenimini tamamladıysa gecikmeksizin Milli Eğitim Bakanlığı ile protokolü bulunan “geçici eğitim merkezlerine” kayıtlarını yaptırmaları ve YÖBİS üzerinden öğrenci belgesi almaları gerekmektedir.

Yükseköğretime devam edebilmek için ilk ve orta eğitimi bitirmiş olma şartı aranmaktadır. Türkiye’deki örgün eğitim sistemi içindeki okullarda lise öğrenimi başarıyla tamamlayan kişiler bu şartı yerine getirmiş sayılırlar. Ancak eğitimini Suriye’de ya da Türkiye’deki geçici eğitim merkezlerinde tamamladılar ise lise denklik belgesi alabilmeleri için Yabancı Öğrenciler Lise Yeterlilik ve Denklik Sınavı’na (YÖLDS) girmeleri gerekmektedir.

Türkiye’de yükseköğretime devam etmek isteyen tüm yabancılar, başvuruda bulunacakları üniversitenin açtığı Yabancı Öğrenci Sınavı’na (YÖS) girmeli ve yeterli akademik başarıyı göstermelidir.

3.5.4.2. Türkçe Eğitim ve Mesleki Eğitim

Türkçe öğrenmek isteyen çocuklar, gençler ve yetişkinler, bulundukları ildeki veya ilçedeki Halk Eğitim Merkezleri’ne başvuruda bulunabilirler. Halk Eğitim Merkezleri’ne kayıt olmak için bir ücret ödemeleri gerekmemektedir.

Halk Eğitim Merkezlerine kayıt yaptırabilmek için geçici koruma kimlik belgesi gerekmektedir. Ayrıca, bazı sivil toplum kuruluşları da ücretsiz Türkçe dil kursları açmaktadır.

Bulundukları il veya ilçedeki Halk Eğitim Merkezleri’ne giderek buradaki mesleki eğitim kurslarına katılmak üzere başvuruda bulunabilirler. Halk Eğitim Merkezleri’ne kayıt olmak için bir ücret ödemeleri gerekmemektedir. Her Halk Eğitim Merkezi o yıl açacağı kursları kendi belirlemektedir ve talebe göre yeni kurslar açabilmektedir. Halk Eğitim Merkezlerine kayıt yaptırabilmek için geçici koruma kimlik belgesi gerekmektedir. Ayrıca, bazı sivil toplum kuruluşları da ücretsiz meslek kursları açmaktadır.

3.5.5. Çalışma Hakkı

İltica ve Sığınma Yönetmeliği’nin 27. Maddesi’ne göre, ülkede kalacakları süre ile sınırlı olmak üzere, mülteci ve sığınmacıların çalışmaları genel hükümlere tabi tutulmaktadır. Yabancıların Türkiye’de çalışmalarıyla ilgili genel hükümler Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ve buna bağlı olarak çıkarılan yönetmeliklerle düzenlenmektedir. Bu kanunun 5. Maddesi’ne göre; Türkiye’de en az altı ay süreli ikamet iznine sahip

yabancılar çalışma izni başvurusunda bulunabilmektedirler. Ancak kanunda mülteci ve sığınmacılarla ilgili özel hükümlere yer verilmemektedir.

Ancak bunun yanı sıra “Geçici koruma” kaydını tamamlamış olan kişiler, kayıt tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için başvurabilirler. Geçici koruma” altındaki kişilerin yapacakları çalışma izni başvuruları genel bir kural olarak işverenleri tarafından ve e-devlet üzerinden yapılmalıdır. Başvuruları alma, değerlendirme ve sonuca bağlama yetkili kurum olan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından gerçekleştirilir.

Ocak 2016 tarihinde yürürlüğe giren “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik” uyarınca mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışacak olan ve “geçici koruma” kapsamında bulunanlar çalışma izninden muaftırlar. Ancak bu muafiyet otomatik olarak sağlanan bir muafiyet değildir. Bir diğer deyişle, bu muafiyetten yararlanabilmek için başvuruda bulunmak şarttır.

Muafiyet başvuruları “geçici koruma” kaydının yapıldığı ilin valiliklerine yapılmalıdır. Valilik söz konusu başvuruları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na bildirecektir ve Bakanlığın olumlu görüşünü valiliğe bildirmesinin ardından muafiyet kazanılmaktadır. Bu hususlara ilaveten, mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışacak olan ve “geçici koruma” kapsamında bulunanların çalışma izni muafiyetinden yararlanmaları ancak “geçici koruma” kaydının bulunduğu il için geçerlidir.

3.5.5.1. Çalışma İzni Başvuruları ve Yükümlülükleri

Türkiye’de yürürlükte bulunan mevzuat uyarınca yabancıların bazı meslek ve görevleri icra etmeleri mümkün değildir. Bu itibarla Türkiye’deki yabancılar dış hekimliği, hastabakıcılık, ebelik, eczacılık, veterinerlik, özel hastanelerde sorumlu müdürlük, avukatlık, noterlik, özel ya da kamu kuruluşlarında güvenlik görevlisi, kara suları

dâhilinde dalgıçlık, kaptanlık, kılavuzluk ve sair meslekler ve gümrük müşavirliği gibi iş ve meslekleri yürütememektedir.

“Geçici koruma” altında olan sağlık meslek mensupları ile eğitim meslek mensuplarının çalışma izni başvurularına ilişkin olarak başvuru yapılmadan önce ön izin alma şartı getirilmiş ve ön izin belgesi bulunmayan başvuruların değerlendirmeye alınmayacağı belirtilmiştir.

Sağlık meslek mensupları ön izin başvurularının İl Sağlık Müdürlüklerine, eğitim meslek mensuplarının ön izin başvurularının ise çalışılacak kurumun niteliğine göre Milli Eğitim Bakanlığı’na ya da Yükseköğretim Kurulu’na yapılması gerekmektedir.

Yabancıların Türkiye’deki çalışma izinlerine dair temel düzenlemeler 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkındaki Kanun’da ve bu kanunun Uygulama Yönetmeliği’nde yer almaktadır. Başvurular, genel bir kural olarak işveren tarafından yapılmalıdır.

Esasen yürürlükteki mevzuat uyarınca yabancıları istihdam edecek işverenlerin, çalışma izni için başvurulacak işyerinde işyerinin ödenmiş sermayesinin veya brüt satışlarının ya da bir önceki yıl ihracat tutarının belli bir düzeyin üstünde olması gibi bir dizi kıstası karşılama yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile yapılan görüşmelerde, yetkililer bu kıstasların geçici koruma altında bulunan kişileri istihdam edecek işverenlere uygulanmayacağını belirtmiştir.

“Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik” uyarınca, başvuru yapılan işyerindeki çalışacak olan “geçici koruma” uygulamasına tabi kişilerin sayısı, söz konusu işyerinde çalışan Türkiye vatandaşı sayısının % 10’unu geçememektedir. Benzer bir biçimde toplam çalışan sayısının ondan az olan işyerlerinde çalışacak “geçici koruma” uygulamasına tabi kişi sayısının 1 kişi ile sınırlı olacağı belirtilmiştir.

40 Yaşında olan Kadriye el Haddad; bombalardan savaştan Halep'ten kaçtıklarını önce Kilis'e taşındıklarını ancak Kilis'te iş olanakları olmadığı için Bursa'ya geldiklerini söyledi. Kadriye el Haddad hayatında ilk kez çalıştığını ve Suriye'de kadınların çalışmadığından bahseden Kadriye el Haddad kiralarını ödemek ve bir parça ekmek alabilmek için çok uzun saatler çalıştıklarını şu sözlerle ifade ediyor. 'Uzun saatler çalışıyoruz. Ama bizim asıl problemimiz haftalıklarımızı alamamamız. Bize düşük maaşlar veriyorlar. Kızlarımda benimle çalışıyor. Ben iki kızımı yanımdan ayırmıyorum. Haftalık olarak 20 lira ödüyorlar, onu da hemen alamıyoruz. Son çalıştığımız yerde 1200 lira alacağımız var. İstemeye gidince hep haftaya gelmemizi söylüyorlar. Biliyorum paramızı vermeyecekler. Ama çalışmak zorundayız. Kızlarım üniversite okuyordu ama burada çalışmak zorunda kaldılar. Ama yine de ailemize ekonomik destek verip dilenmedikleri için onlarla gurur duyuyorum'' Bunların yanı sıra Kadriye el Haddad en büyük hayalinin savaş bittiğinde memleketine dönmek ve oradaki oğluna kavuşmak olduğunu söylüyor.

Ancak Yönetmelikte, işverenin, işyerinin kayıtlı olduğu ildeki Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'nden, çalışma izni başvurusu tarihinden önceki dört haftalık süre içerisinde söz konusu işi yapabilecek aynı nitelikte Türkiye vatandaşı bulunamadığı belgelendirebildiği takdirde istihdam kotasının uygulanmayabileceği de belirtilmektedir.

Ek olarak, çalışma izni alındığı tarihten itibaren 30 gün içinde çalışmaya başlamaları gerekmektedir. İşverenin çalışmaya başladıkları tarihten itibaren 15 gün içinde bu durumu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bildirmelidir.

Mevcut mevzuat uyarınca çalışma izni başvurusu işveren tarafından yapıldığından ve izin belli bir işyeri ya da konut için verildiğinden, çalışma iznini aldıkları işyerinden ayrılmaları halinde çalışma izinleri, süresi dolmamış olsa dahi, geçerliliğini yitirecektir. Benzer bir biçimde, tek bir çalışma izniyle birden fazla işyerinde çalışabilmeleri de mümkün değildir.

Dolayısıyla yeni işverenlerin mülteci veya sığınmacılar adına yeni bir çalışma izni başvurusunda bulunması gerekmektedir. Yeni işveren tarafından yapılacak başvuru sahip oldukları çalışma izninin otomatik olarak iptal edilmesine neden olmaz. Ancak söz konusu yeni başvurunun olumlu değerlendirilmesi halinde önceki çalışma izinleri iptal edilir.

Türkiye'deki düzenlemelere göre çalışma izni belli bir işyeri ya da konut için verilmektedir. Dolayısıyla çalışma izni almış olunan işyeri ile hizmet akitleri sona erdikten sonra yasal olarak başka bir işyerinde çalışmayı arzu ediyorlarsa, yeni işverenin çalışan adına başvuruda bulunması gerekmektedir.

3.5.5.2. Çalışma İzni İle Çalışan Mültecilerin Hakları

Her şeyden önce mültecilere hiçbir şekilde yasal olarak belirlenen asgari ücretin altında bir ödeme yapılamaz. Eğer işveren Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmadıklarını ileri sürerek çalışan mülteciye asgari ücretin altında çalıştırabileceğini iddia edemez.

Khaled 43 yaşına 4 kız babası Türkiye'nin sınırına yakın bir köyde dünyaya gelmiş o nedenle biraz Türkçe biliyor buraya göç ettikten sonra azda olsa Türkçe bilmesi ona avantaj sağlamış, Suriye'de nakış işçiliği yapan Khaled mesleğini İstanbul'da devam ettiriyor. Ailesi Urfa'da olan Khaled mesleğini yapabilmek için ve ailesine para gönderebilmek için İstanbul'a taşınmış. Eşinin de ara sıra Urfa'da kuaförlere yardıma gittiğini ama yine de aldıkları ücretlerin yeterli olmadığını söyleyen Khaled; aldığı ücretin haftalık 300 lira olduğunu ancak; Suriye'de aldığı ücretin 200 lira olduğunu, fakat Suriye'nin koşullarının Türkiye'den farklı olduğunu elektrik, su vb. temel ihtiyaçlar için aylık 30 lira ya da 50 liranın yerli olduğunu söyleyen Khaled Türkiye'de yaşamın çok pahalı olduğundan şikâyet etmekte, temel ihtiyaçlarını zor şekilde karşıladığını söylemekte.

Sosyal güvenlik mevzuatına göre Türkiye’de sigortalı bir çalışan olabilmeleri için Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaları şart değildir. Dolayısıyla işverenlerin sigorta girişini yapması, yetkili makamlara bildirimde bulunması ve düzenli olarak primleri yatırması gerekmektedir. İşverenlerin mülteci çalışanları sigortasız olarak çalıştırdığının tespit edilmesi halinde, işveren hakkında idari para cezası uygulanacaktır. İşverenlerin sigorta girişini yapmadığı fark edildiği takdirde, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bölge Müdürlüğü’ne mülteci çalışanların başvurma hakkı vardır. Yaptığınız başvuruda, ilgili işyerinde çalıştıklarını gösterir belgeler sunarak ya da tanık göstererek gerekli adımların atılmasını talep edebilmeleri mümkündür. Benzer bir biçimde Alo 170 hattından da sigortasız çalıştırıldıklarına ilişkin ihbarda bulunmaları mümkündür.

Ancak çalışma izni muafiyeti kapsamına giren mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışacak mülteci ve sığınmacılar için, farklı bir düzenlemeye tâbi olacaklardır. Söz konusu işin 30 günden fazla süreli olması durumunda işverenin çalışan mülteci ya da sığınmacıyı sigortalı olarak bildirmesi zorunludur.

3.5.5.3. Mültecilerin İş kazası Geçirmeleri Durumunda Hakları

İş kazası, mülteci ya da sığınmacıların çalıştıkları işyerinde meydana gelen kazaları içerdiği gibi, işverenin çalışanlara farklı bir görev vermesi üzerine işyerinin dışında bir yerde görevini icrası sırasında, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında ve her halükarda işini icra ettiği her anda geçirdiği kazaları kapsamaktadır.

İş kazasından dolayı hemen veya sonradan ortaya çıkabilecek bedensel ve/veya ruhsal zararlardan ötürü kanunlar uyarınca işverenin de belli hallerde sorumluluğu doğabilir.

Kural olarak, işverenin, iş kazasından itibaren 3 gün içerisinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bölge Müdürlüğü’ne bildirimde bulunması gerekmektedir. İşverenini bildirimde bulunmaması halinde bu bildirimi bizzat mülteci ve sığınmacıların

yapabilmeleri mümkündür. İş kazasının gerçekleştiğini gösteren belgeleri başvurularına eklemeleri de önemlidir.

Bu bildirimin yapılmasının ardından iş kazasının gerçekleştiği yerdeki Sigorta Müdürlüğü'ne dilekçe ile başvurabilirler. Başvurunun ardından mülteci ve ya sığınmacıların yönlendirileceği hastanede fiziksel zarara veya maluliyet derecesine ilişkin bir rapor hazırlanacaktır. Raporda saptanan maluliyet düzeyine göre maluliyet aylığı veya sürekli iş göremezlik gelirin e başvurmaları da mümkün olabilmektedir.

Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik uyarınca, geçici koruma sağlanan yabancıların çalışma izni olmaksızın Türkiye'de çalışması veya çalıştırılması yasaktır. Çalışma izni olmaksızın çalışan geçici koruma sağlanan yabancılar ile işverenler hakkında 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun uyarınca, hem çalışan hem de işverene belli miktarlarda idari para cezası verilecektir.

3.5.6. Barınma Hakkı

Sığınmacıların karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri de barınma sorunudur. Sığınmacılar, Türkiye'nin çeşitli illerinde bulunan ve uydu kent olarak nitelenen barınma merkezlerinde ikamet ettirilmektedir. Türkiye'deki barınma merkezleri nitelik ve içerik olarak, misafirhanelerden ayrılmaktadır. Barınma merkezlerinde, iltica başvurusunda bulunmuş kişilerle birlikte aile bireyleri de toplu olarak ikamet etme fırsatı bulunmaktadır.

Fakat sığınmacı ve mülteciler için barınma sorununa her zaman tam çözüm bulunamamaktadır. Çünkü sürekli göç alan ve sayıları artan sığınmacı ve mülteciler için daimi, her aileye veya gruba özgü barınma şartları sağlanamamaktadır. Sivil toplum kuruluşları veya kurumlar tarafından temin edilen çadır, konteyner, misafirhaneler, sığınma ve barınma evleri, geçici barınaklar sığınmacılar için tam bir çözüm olamamaktadır. Sığınmacılar için konut temini ise sıkıntılı ve sınırlı sayıda olabilmektedir.

Çoğu mülteci ile yapılan görüşmelerde ortak sorunlarının başında ev kirası ya da kalacak yer gelmekte, Fatıma Savas 40 yaşında Suriyeli bir mülteci oda çocukları ve eşi ile 3 ay önce Türkiye'ye gelmiş, eşini kolon kanserinden dolayı kısa bir süre önce kaybeden Fatıma Savas 5 çocuğu ile birlikte yaşam mücadelesini devam ettirmekte, iki aydır ev kirasını ödeyemeyen Fatıma Savas; bu evi çok zor bulduk Suriyeliyiz diye kimse bize evini vermek istemiyor ya da çok yüksek kiraya veriyorlar. Şuan durumum yok ev kirasını ödeyemiyorum çalışan 16 yaşında ki oğlumu da işten çıkardılar. Bizi evden çıkarmalarından korkuyoruz diyor.

Uygulamada sığınmacıların bulundukları illerdeki sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları yoksul sığınmacılara sınırlı ölçüde konut yardımı gerçekleştirebilmektedir. BMMYK ise, yalnızca en “hassas” konumdaki sığınmacılara oldukça sınırlı bir mali yardım sağlamaktadır. Mülteci statüsünün belirlenmesi çoğunlukla uzun bir sürede gerçekleştiğinden ve sığınmacıların büyük bir bölümü de iş bulmakta güçlük çektiğinden, güvenli bir barınağa erişilse bile, bu koşulların sürdürülmesi oldukça zor olabilmektedir.

3.5.7. Sığınmacılara Yönelik STK'ların Danışmanlık ve Yönlendirme İşlevi

Sivil toplum kuruluşlarının koruma amaçlı rolleri içinde danışmanlık ve yönlendirme hizmetleri de yer almaktadır. Danışmanlık hizmetlerinin hukuki boyutunun yanında sağlık, barınma ve eğitim konularında sivil toplum kuruluşlarının yapmış oldukları çalışmalar da vardır. Danışmanlık ve yönlendirme işlevinin etkin bir şekilde yerine getirilmesi için sistemli bir yaklaşıma ve çalışmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Bu alanda faaliyet göstermeyen sivil toplum kuruluşlarının verecekleri katkılar, sığınmacıların korunmasında etkili olacaktır. Çünkü ülkesinden uzaklaşmış olan sığınmacılar, gelecekleri hakkında bir fikir yürütemeyen ve gelecek kaygısı tavan yapmış bir psikoloji içerisinde. Bu bağlamda sığınmacı ve mültecilerin danışmanlık ve yönlendirme hizmetleri alması, sığınmacının psiko-sosyal sağlığı açısından çok önemli olacaktır.

Sığınmacılar yeni bir ülkeye geldiklerinde, aile, arkadaş vb. sosyal çevrelerini kaybetmişlerdir. Bu dönemde yeni bir yaşamsal alana, bölgeye, topluluğa entegre olmaları, karşılaştıkları sorunlarla baş etmede yalnız olduklarından çok zor olmaktadır. Özellikle kültürel ve sosyal olarak farklılıklar, sığınmacıların ruh sağlıkları için çok zordur. Bu noktada sivil toplum kuruluşlarının sığınmacılara ve mültecilere ayni ve nakdi yardımların yanında danışmanlık ve yönlendirme hizmetleri vermeleri önem arz etmektedir.

Sığınmacıların dil bilmemeleri, kendilerini ifade etmede, iletişimde ve ilişki kurmada zorluklar yaşamalarına neden olmaktadır. Bu bağlamda sivil toplum kuruluşlarının tercümanlık ve Türkçe dil kursları hizmetleri önemlidir. Çünkü her şeyden önce, sığınmacıların sıkıntıları ve sorunları dinlenip tespit edilmeden, ne tür bir sosyal hizmetin verileceği kararlaştırılmadan sunulan sosyal hizmetler, sığınmacıların ihtiyaçlarına tam cevap veremeyecektir.

Sivil toplum kuruluşları çeşitli yeniden yerleştirme hizmetlerinin (üçüncü ülkeye yerleştirme gibi) sunulmasında kayda değer rol oynarlar. Sivil toplum kuruluşlarının rolleri ve işlevleri ülkeden ülkeye değişiklik gösterir; ancak pek çok durumda bu kuruluşlar, sığınmacılar, BMMYK ve kabul eden devletler arasın da irtibat sağlarlar. Birçok yeniden yerleştirme ülkesinde sivil toplum kuruluşları savunuculuk görevi üstlenirler. Sığınma ülkelerinde sivil toplum kuruluşları yeniden yerleştirmeye uygun olabilecek mültecilere danışmanlık ve yardım sağlarlar. Sivil toplum kuruluşları yeniden yerleştirme ülkelerinde gelen sığınmacıya ilk hizmet sunan kuruluşlardır. Yeniden yerleştirme ülkesinin sosyal refah sistemine bağlı olarak sivil toplum kuruluşları mültecilerin tıbbi yardım ve eğitim almalarına destek olabilirler; lisan ve beceri geliştirme eğitimleri sunabilirler ve iş bulmalarına yardım edebilirler. Sivil toplum kuruluşları ayrıca özel ihtiyaçların karşılanmasını (işkence veya tecavüz mağdurlarına danışmanlık gibi) temin etmeye çalışırlar ve sığınmacıların ve ailelerinin, yeni çevrelerine uyum sağlamaları için yeni arkadaşlıklar ve bağlantılar kurmalarına destek olurlar.

Sivil toplum kuruluşları, Türk yetkililerince sığınma talepleri reddedilen sığınmacıların taleplerinin yeniden değerlendirilerek üçüncü bir ülkeye yerleştirilmelerine yönelik girişimlerde bulunabilmekte ve yetkililerle temasa geçerek sığınmacıların mağduriyetini ortadan kaldırebilmektedirler. Sivil toplum kuruluşları, sığınmacıların kayıt olma şartlarına uyarak ikamet izinleriyle ilgili hususları yerine getirmelerine yönelik danışmanlık hizmetleri yürütebilmektedirler.

3.5.7.1. Sivil Toplum Kuruluşlarının Sığınmacılara Yönelik Entegrasyon Rolü

Yerli halkla uyum sağlayamama ülkemizdeki sığınmacılar için ayrı bir sorundur. Özellikle kültürel farklılıklardan dolayı uyum sorunu daha çok olmaktadır. İnsanlar arası ilişkilerin kültürlere göre farklılaşması, yeni ilişkiler kurabilme önünde engel olarak durmaktadır. Kendilerini yalnız hissetmeye başlayan sığınmacılar geçmişe ve arkalarında bıraktıkları kişilere özlem duymakta ve ciddi boyutlarda uyum sorunu yaşamaktadırlar. Böylece sığınmacı zaten zor olan yaşamından hiç zevk almamaya, geleceği konusunda kaygılar yaşamaya başlamaktadır.

Dil sorunu sığınmacı ve mültecilerin entegrasyonu önündeki en büyük engellerden biridir. Bu sebeple dil eğitiminin verilmesi ve bu eğitimde sivil toplum kuruluşlarının desteğinin sağlanması oldukça önemlidir. Ülke halkının sığınmacılara yönelik bilinçlendirilmesinde sivil toplum kuruluşları önemli bir görev üstlenmiştir. Yerel halkı, sığınmacı ve mültecilerle ilgili çeşitli konferans, kongre, seminer ve kampanyalar düzenleyerek bilgilendirmekte ve halkın dikkatini bu soruna çekmektedirler. Sığınmacıların içinde bulundukları durum kamuoyuna açıklanarak bu kişilerin toplumdan dışlanması yerine topluma kazandırılmasına ve toplumla entegre olmalarına çalışılmaktadır. Böylelikle sığınmacıların sorunlarının çözümünde gerek sivil toplum kuruluşları gerek kamu kurumları gerekse yerel halkın desteği sağlanabilecektir. Bu sayede psikolojik ve ruhsal yönden sıkıntılar yaşayan sığınmacılar, kendilerini daha hızlı toplayarak sorunlarının üstesinden daha çabuk gelme imkânına kavuşacaktır.

Sığınmacı ve mülteciler yabancıları oldukları bir toplumda dışlanmamalı ve yalnızlığa itilmemelidirler. Zira gittikleri ülkenin dilini bilememe, derdini anlatamama, toplumsal baskılar vb. sebepler bu insanların mağduriyetlerini daha da artırmaktadır. Fakat sivil toplum kuruluşlarının toplumsal bilincin yükseltilmesi yönündeki çalışmaları ve halkın bu çalışmalara duyarlı olarak katılması bu kişilerin bulundukları topluma entegrasyonunu hızlandıracaktır.

SONUÇ

Türkiye bulunduğu coğrafi konumdan dolayı gün geçtikçe sığınmacı ya da mülteci sayısı artmaktadır. Özellikle sınır komşularımız olan Irak ve Suriye gibi ülkelerde yaşanan iç çatışmalar. Orada yaşayan toplumların göç etmesine ve başka ülkelere sığınmasına neden olmakta coğrafi yakınlığımızdan ve sınır komşusu olduğumuzdan dolayı son yıllarda Suriyeli ve Iraklı göçmenler ülkemize göç etmiştir.

Özellikle Suriye’de yaşanan iç savaştan sonra fazlasıyla Suriyeli mülteciye sığınma hakkı tanınmıştır. İç savaşın ilk dönemlerinde gelen sığınmacılara belirli haklar tanınırken sayının artması Suriye’de insancıl yaşama koşullarının olmayışından dolayı, aynı haklar her bir sığınmacı ya da mülteciye tanınmamaya başlanmıştır.

Zor şartlarda yaşayan bu sığınmacılar eğer azda olsa Türkçe biliyorlarsa ya da öğrenebilmişlerse en azından çoğu gereksinimlerini karşılayabilmekte, dil bilmeyenler için ise bu durum çok zorlaşmaktadır. Çoğu mülteci ile yapılan görüşmelerde ortak sorunlarının dil olduğu gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra çoğu mülteci çalıştıkları yerlerden haklarını alamamaktan şikâyetçi olmaktadır. Çalıştıkları ücret ya kesilmekte ya da verilmemektedir. Dil sorunları olduğu içinde şikâyetlerini dile getirememektedirler. Bunlarla beraber özellikle barınma konusunda bir çok sıkıntı yaşadıklarını dile getiren mülteciler Iraklı ya da Suriyeli olduğumuz için bize ev vermiyorlar, veriyorlarsa da fiyatları çok yüksek bu nedenle bir evde iki ya da üç aile şeklinde yaşadıklarını dile getirmektedirler.

Sivil Toplum Kuruluşları ve uygulamaya konulan yasalar ve haklara yeterince riayet edilememekle beraber çoğu göçmen hangi haklara sahip olduğunu bilmemekte bunun yanı sıra sivil toplum kuruluşlarında çalışan personellerin, hassas durumda olan bu gruplar için yeterince eğitilmiş olmayışı, idari birimlerin ve yetkili birimlerin hassasiyet göstermemesi, prosedürlerin uygulanış biçimlerinin zor oluşu ve karmaşıklığı aksaklıklara neden olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Şenocak, Suat, (2007): *Avrupa'da Mülteci Olmak Karanlıktaki Gölge*, Ozan Yayıncılık.
- Mazlumder Kadın Çalışma Grubu, (2014): *Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Kadın Sığınmacılar Grubu*.
- Türkmen, Zeynep,(2013) :*Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar İçin Durum Analizi*, Mavi Kalem Yayıncılık.
- Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, (2012): *Suriyeli Mülteci Krizi ve Türkiye, Sonu Gelmeyen Misafirlik*, Ajans Yayıncılık.
- Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2014): *Türkiye'de Suriyeli Kadınlar*
- Buz, Sema,(2008): *Türkiye Sığınma Sisteminin Sosyal Boyutu*, TBB Dergisi, Sayı 76.
- Kalaycı, Sami(2012): *Sığınmacıların Korunmasına Yönelik Türk Sivil Toplum Kuruluşları*, İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi.
- Taşkın, Deniz, (2014): *Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinden Türkiye*, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl;18,Sayı 1
- Uzun, Aytül ,(2015): *Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirmesi*, Ankara Barosu Dergisi Sayı:1
- Erguvan,S. ve Özturanlı , B.(2013): *Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye*, AÜHFD, 62 (4) : 1007-1061
- Reçber,Sercan,(2014): *Hayatın Yok Yerindekiler; Mülteciler ve Sığınmacılar*,Marmara Üniversitesi, Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu, Sayı:4
- Kömürcü, Y.; Özsoy, R.; Çobanoğlu, A.:(2011): *Kadın Sığınmacılar: Uluslararası Göçün Sesiz Tanıkları*, Akdeniz Üniversitesi Avrupa Birliği Araştırma Merkezi
- Usanmaz, G. ve Güven S. (2012): *Türkiye'deki Mültecilik Olgusu ve Festus Okey Vakası*, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Sayı: 68

- Kara, P ve Korkut, R (2010): *Türkiye’de Göç İltica ve Mülteciler*, Türk İdare Dergisi, Sayı:467
- Aksoy, Zeynep.(2012): *Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:5, Sayı:20
- Deniz, Ç.; Hülür, B.; Ekinci, Y.:(2016): *Göç, Stratejisi ve Taktik: Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayat Deneyimleri*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi Cilt: 6, Sayı:93
- Erkanlı, R. ve Bağlı, M.(2005): *Göç ve Yoksulluk Alanlarında Kentle Bütünleşme Eğilimi: Diyarbakır Örneği*, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:22, Sayı: 1, ss.105-124.
- Koç, M.; Görücü, İ.; Akbıyık, N.; (2015): *Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam Problemleri*, Birey ve Toplum Dergisi, Cilt:5, Sayı:9
- Başak, Cengiz,(2011): *Mülteci, Sığınmacılar ve Yasa Dışı Göçmenler*, İçişleri Bakanlığı Genel Yayın No:686
- Akdeniz, Ercüment, (2014): *Suriye Savaşının Gölgesinde Mülteci İşçiler*, Doğa Basın Yayın
- Türkoğlu, Oğuzhan ,(2011) : *Mülteciler Ulusal/ Uluslararası Güvenlik*, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:30, Sayı:2, ss: 101-118
- <http://www.mhd.org.tr/yay%C4%B1nlar.html> (Erişim tarihi: 01.06. 2016)
- http://www.multeci.net/index.php?option=com_content&view=article&id=259:neden-muelteci-oldum-bir-muelteci-kadnn-hikayesi&catid=46:zkira&Itemid=1 (Erişim tarihi: 01.06.2016)
- <http://www.islamveihsan.com/istanbulda-yasayan-suriyeliler.html> (Erişim tarihi: 31.05.2016)

	Evet	Hayır
Dönem projesi, “Dönem Projesi Yazım Kılavuzu”na uygun olarak yazıldı.	☐	☐
Dış kapak ve iç kapak sayfası eklerde belirtilen şekilde düzenlendi.	☐	☐
Ön sayfalar i, ii, iii şeklinde Romen rakamları ile numaralandırıldı.	☐	☐
Dizinler, “Dönem Projesi Yazım Kılavuzu”na göre sıralandı ve metin içindeki yerleşime göre sayfa numaraları verildi.	☐	☐
Özet ve Abstract hazırlandı.	☐	☐
Onay sayfası dönem projesi, “Dönem Projesi Yazım Kılavuzu”na uygun olarak hazırlandı ve imzalatıldı.	☐	☐
Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi sayfası imzalandı.	☐	☐
Simgeler, kısaltmalar, tablolar ve şekillerin tamamı kontrol edilerek ilgili dizinde gösterildi.	☐	☐
Ana metinde harf karakteri, büyüklüğü ve satır aralıkları “Dönem Projesi Yazım Kılavuzu”na uygun olacak şekilde düzenlendi.	☐	☐
Tablolar/çizelgeler, şekiller ve denklemler metin içine “Dönem Projesi Yazım Kılavuzu”na uygun şekilde yerleştirildi.	☐	☐
Kaynakça “Dönem Projesi Yazım Kılavuzu”na göre düzenlendi.	☐	☐
Kaynakların tamamına dönem projesi içerisinde “Dönem Projesi Yazım Kılavuzu”na uygun atıfta bulunularak kaynakça bölümünde yer verildi.	☐	☐
Etik Kurul onayları gerekli ise dönem projesine eklendi (Etik Kurul onayı gerekmiyorsa yandaki “HAYIR” kutucuğunun altına “YOK” yazılacak).	☐	☐
Anket, görüşme veya veri formları kullanıldı ise ilgili kurumlardan alınan izin yazıları ve formlar dönem projesine eklendi (Bu formlar kullanılmadıysa yandaki “HAYIR” kutucuğunun altına “YOK” yazılacak).	☐	☐
Ekler “Dönem Projesi Yazım Kılavuzu”nda belirtildiği şekilde sunuldu (Ek kullanılmadıysa yandaki “HAYIR” kutucuğunun altına “YOK” yazılacak).	☐	☐
Dönem projesinin tamamı tek bir dosyada WORD ve PDF formatında kaydedilerek bir CD/DVD içinde Enstitüye teslim edildi.	☐	☐
Dönem Projesi hazırlama kontrol listesi imzalanarak proje ile birlikte enstitüye teslim edildi.	☐	☐

“Mültecilik ve Sığınmacılık: Ortadoğulu Mülteciler” başlıklı dönem projesi, yukarıdaki listede yer alan konularla ilgili olarak tarafımızca kontrol edilmiş ve gerekleri yerine getirilmiştir.

..../06 /2016

Ebru Emine HABBAĞ

Prof. Dr Verda CANBEY ÖZGÜLER

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı: Ebru Emine HABBAĞ

Yabancı Dil: İngilizce – Arapça

Doğum Yeri ve Yılı: Bingazi/LİBYA/20.07.1991

E-Posta: ebruhabbag@hotmail.com

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

2010-2014, Kocaeli Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik